

De voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Den Haag	Ons kenmerk	Uw brief van	Uw kenmerk
2 oktober 2006	HO/CBV/2006/38311	27 september 2006	06-OCW-B-046
Onderwerp	Bijlage(n)		
Stand van zaken invoering leerrechten	• Schema activiteiten invoering leerrechten		

De leden van de vaste commissie voor OCW hebben in hun procedurevergadering van 26 september jl. gesproken over mijn brief van 20 september jl. met de toelichting op de gang van zaken rond het voorstel voor de Wet op het hoger onderwijs en onderzoek (WHOO). Mij is gevraagd om de Tweede Kamer op uiterlijk 2 oktober te informeren over de stand van zaken betreffende de invoering van leerrechten in het hoger onderwijs. Met deze brief wil ik dat verzoek om informatie graag in.

1 Stand van zaken invoering leerrechten

Bij de behandeling van het wetsvoorstel Financiering in het hoger onderwijs heeft de Tweede Kamer enkele moties aangenomen die betrekking hebben op de invoering van leerrechten. In de brief van 26 juni 2006 (Tweede Kamer, 2005-2006, 30 387, nr.82) is ingegaan op de wijze waarop de regering aan deze moties uitvoering zal geven.

Het gaat in dit verband ten eerste om de motie van de leden Tichelaar en Bakker c.s. (Tweede Kamer, 2005-2006, 30 387, nr. 42) over de zogenoemde spoedwet en de samenhang met de WHOO. In mijn brief van 20 september 2006 ben ik nader op het met deze motie samenhangende voorgenomen wetsvoorstel ingegaan. Ik verwacht dat het betreffende wetsvoorstel Rechtspositie studenten en raden van toezicht (het ook als Spoedwet aangehaalde wetsvoorstel) in de week van 9 oktober aan de Tweede Kamer wordt aangeboden.

Het gaat ten tweede om de motie van het lid Joldersma c.s. (Tweede Kamer, 2005-2006, 30 387, nr. 41) over zorgvuldige invoering van leerrechten mede in relatie tot Studielink. Op de punten genoemd in deze motie is de stand van zaken als volgt.

a. Studielink en informatie- en registratiesystemen voor leerrechten

De informatie- en registratiesystemen van de Informatie Beheer Groep zijn essentieel voor een zorgvuldige invoering van de leerrechten.

Op basis van het wetsvoorstel Financiering in het hoger onderwijs heeft de Informatie Beheer Groep de afgelopen maanden in haar reguliere technische overleg indringend met een aantal - vanwege benutte software-systemen representatieve - universiteiten en hogescholen gesproken over de aanpassingen in het huidige elektronische gegevensverkeer. Deze aanpassingen zijn nodig (en mogelijk) om leerrechten in te voeren en te registreren in het Centraal register inschrijvingen hoger onderwijs. Het betreffende Programma van Eisen en verwante Proces- en Informatiemodel 2007 zijn recentelijk op 5 september 2006 door OCW in de Stuurgroep implementatie leerrechten vastgesteld. De Informatie Beheer Groep zal instellingen rechtstreeks informeren en benaderen over de verdere gang van zaken.

In mijn kennismakingsgesprek met de hoofddirecteur van de Informatie Beheer Groep op 20 september heeft hij in mijn richting herbevestigd dat leerrechten per 1 september 2007 ingevoerd kunnen worden, voor zover dat van de Informatie Beheer Groep afhangt. Indien er nieuwe ontwikkelingen zijn dan zal ik u daarover in het Algemeen Overleg op woensdag 4 oktober informeren.

Bij de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer is aangegeven dat de invoering van leerrechten niet afhankelijk is van Studielink. Dit laat onverlet de belangrijke bijdrage die een daadwerkelijk operationeel Studielink zou kunnen leveren als ondersteuning voor de administratieve processen bij instellingen. Ik verwacht in de week van 2 oktober 2006 te krijgen helderheid van instellingen en overige bij Studielink betrokkenen over de daadwerkelijke invoering van de tweede release van Studielink per november 2006 en over de digitalisering van de aanmeldingen per 1 april 2007. Zekerheid over dit laatste is van belang gelet op de brief aan de Tweede Kamer van 11 april over de gegevensuitwisseling tussen de Informatie Beheer Groep en instellingen.

Indien Studielink niet in de gelegenheid is deze digitalisering van aanmeldingen tijdig te realiseren, zal de Informatie Beheer Groep capaciteit vrij maken om haar eigen systemen aan te passen om dit op tijd te realiseren. Dit zal ten koste gaan van de capaciteit die de Informatie Beheer Groep inzet voor Studielink, omdat ik prioriteit geef aan de invoering van leerrechten.

b. Informatievoorziening aan de instellingen

Informatievoorziening aan de instellingen over de invoering van leerrechten is op diverse manieren ter hand genomen. Instellingen worden vanuit de ministeries van OCW en LNV en door de uitvoeringsorganisaties Informatie Beheer Groep en CFI geïnformeerd over relevante ontwikkelingen.

Bij brief van 21 juli 2006 zijn de bekostigde universiteiten en hogescholen, de VSNU, HBO-raad, ISO en LSVb alsmede de uitvoeringsorganisaties geïnformeerd over het kort daarvoor in de Tweede Kamer aangenomen wetsvoorstel Financiering in het hoger onderwijs, over de beoogde instellingsbekostiging, en over de omgang met de aangenomen moties. Daarbij is voor de instellingen een notitie gevoegd over

de strekking en inhoud van de leerrechten alsmede de verdere procesgang en aan de daarbij van de uitvoeringsorganisaties en instellingen verwachte activiteiten.

Op korte termijn zal ik de instellingen nadere informatie over de stand van zaken verstrekken. In deze brief zal ik onder meer ingaan op de zorgen van instellingen in verband met de mogelijkheden van studenten om zich tussentijds uit te schrijven (de maandenproblematiek).

Naast deze schriftelijke informatievoorziening kan bij instellingen desgewenst ook mondeling een toelichting op de leerrechten worden gegeven door de betreffende medewerkers van OCW.

De Informatie Beheer Groep verstrekt informatie via haar website, via digitale nieuwsbrieven en via workshops. Verder worden instellingen middels telefonisch contact en bezoek vanuit de Informatie Beheer Groep over de stand van zaken geïnformeerd. Daarbij bevroegt de Informatie Beheer Groep de instellingen op de door hen getroffen voorbereidingen voor de invoering van leerrechten.

c. Informatievoorziening aan studenten

Informatievoorziening aan studenten is van groot belang. In de Studentenkamer van 25 september 2006 heb ik dit in samenspraak met de ISO en LSVb herbevestigd. De Informatie Beheer Groep vervult daarbij een belangrijke rol. In dit verband heeft de Informatie Beheer Groep op haar website voor studenten en aanstaande studenten inzicht gegeven in de leerrechtensystematiek; deze informatie is ook te vinden via de websites van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en van Postbus 51. Daarbij is vanzelfsprekend het voorbehoud gemaakt dat eerst wanneer de Eerste Kamer instemt met het wetsvoorstel, de leerrechten daadwerkelijk van kracht wordt. Wanneer dat het geval is, zal de Informatie Beheer Groep naast deze passief verstrekte informatie ook meer actief informatie aan studenten verstrekken. Ook via de recent gelanceerde website www.Ellisvertelt.nl kan de nodige informatie verkregen worden.

d. Begeleide invoering van leerrechten

Invoering van leerrechten wordt zorgvuldig voorbereid. Gelet op de motie van het lid Joldersma c.s. (Tweede Kamer, 2005-2006, 30 387, nr. 41) is hiervoor een Stuurgroep implementatie leerrechten opgericht. Deze stuurgroep is bedoeld voor een zorgvuldige begeleiding van de invoering van leerrechten waaronder het adviseren over een go-now/go-later besluit. De inbreng en medewerking van de instellingen is hierbij noodzakelijk. Ik heb de VSNU en HBO-raad verzocht deel te nemen aan deze stuurgroep zodat ik goed geïnformeerd ben over de stand van zaken rond de invoering van de leerrechten bij de instellingen. De VSNU en HBO-raad geven er de voorkeur aan hierover in het Bestuurlijk Overleg met mij te spreken.

Deze keuze is mede ingegeven door zorgen die de instellingen hebben met de mogelijkheid die studenten hebben om de inschrijving bij een opleiding tussentijds te beëindigen. In het wetsvoorstel Financiering in het hoger onderwijs is (nieuw) bepaald dat een student zich inschrijft bij een bachelor- of masteropleiding in het wo of het hbo en dan zijn beschikbare leerrechten aanwendt. Daarmee vervalt de administratief omslachtige inschrijving per studiejaar en vergroot de binding van de student met de opleiding. Het elders volgen van een of meer vakken blijft mogelijk en heeft voor het inzetten van leerrechten geen gevolgen.

Een student ontvangt bij tussentijdse uitschrijving voor de resterende maanden, uitgezonderd van de maanden juli en augustus, de niet-benutte leerrechten en het daarmee samenhangende collegegeld terug. Daarmee is aangesloten bij de huidige bepalingen over collegegeldterugbetaling en de mogelijkheden bij studiefinanciering om deze per maand stop te zetten.

Het is niet realistisch te verwachten dat grote groepen studenten vanwege de introductie van leerrechten "van maand tot maand" van studie veranderen. Onderzoeken naar studiekeuzemotivatie en studentenmobiliteit geven daarvoor geen indicatie. In de onderwijs- en examenregeling wordt door elke instelling op haar eigen wijze structuur en binding aan het onderwijsaanbod gegeven. Een instelling kan zelf kiezen voor verdergaande flexibiliteit in het onderwijsaanbod. Daarbij ga ik er vanuit dat instellingen zich ook jegens elkaar verantwoordelijk zullen opstellen. Al met al acht ik de door de koepels genoemde onbedoelde effecten van de keuze tussentijdse uitschrijving niet aannemelijk, immers:

- a. de student krijgt bij tussentijdse uitschrijving maar een deel van de niet-benutte leerrechten terug,
- b. de student heeft bij uitschrijving (voor enkele maanden) geen aanspraken op studiefinanciering en OV-studentenkaart,
- c. de student weet zich via de onderwijs- en examenregeling gebonden aan een opleiding en kan bijvoorbeeld zijn stage niet laten meetellen bij het afstuderen wanneer hij niet is ingeschreven. Is hij wel ingeschreven dan is hij verzekerd van het recht op goede stagebegeleiding.

In dit perspectief ga ik er dan ook vanuit dat de administratieve lasten en handelingen vanwege de invoering van leerrechten niet zullen toenemen. De overheid zal goed in de gaten houden of en in hoeverre instellingen en studenten misbruik en oneigenlijk gebruik maken van de mogelijkheden die wet- en regelgeving bieden. Mochten instellingen of studenten misbruik of oneigenlijk gebruik maken van de gekozen systematiek dan zullen gepaste maatregelen worden getroffen.

In het Bestuurlijk Overleg op 25 september 2006 zijn de VSNU en HBO-raad over de laatste ontwikkelingen geïnformeerd. In dat overleg is herbevestigd dat de uitvoeringsorganisaties en OCW klaar zijn voor invoering van leerrechten. Er is op dit moment geen reden aan te nemen dat het ontwikkeltraject binnen de Informatie Beheer Groep respectievelijk CFI niet haalbaar is. Voor uitstel van invoering van leerrechten per 1 september 2007 zijn nu geen indicaties aanwezig

De VSNU en HBO-raad hebben in het Bestuurlijk Overleg van 25 september aangegeven drie weken nadat de instellingen zijn geïnformeerd over het bij punt a. aangehaalde Programma van Eisen en het verwante Proces- en Informatiemodel 2007, de stuurgroep te zullen informeren over de voorbereidingen die instellingen treffen voor de invoering van leerrechten. Het gaat dan met name over de beleidsmatige keuzes over het collegegeld en het profileringsfonds, de interne communicatie binnen instellingen en de aanpassingen van hard- en software en administratieve organisaties binnen universiteiten en hogescholen.

De genoemde stuurgroep wordt bijgestaan door onafhankelijke deskundigen die een advies over een go-now/go-later besluit voorbereiden. De stuurgroep zal in oktober een set criteria vaststellen om een afgewogen go-now/go-later besluit te kunnen nemen. Bij deze criteria zullen onder meer de uitspraken in de brief van 11 april 2006 aan de Tweede Kamer over gegevensuitwisseling tussen de Informatie Beheer Groep en instellingen (Tweede Kamer, 2005-2006, 29 546, nr. 13) betrokken worden. De VSNU en HBO-raad hechten zeer aan de in deze brief verwoorde afspraken. En terecht. Kern van deze afspraken is dat de Informatie Beheer Groep tijdig en geborgd informatie aan de instellingen verstrekt

over de leerrechtstatus van de individuele student. De Informatie Beheer Groep kan en zal de instelling over de leerrechtstatus van de (aanstaande) student online berichten. In termen van de HBO-raad is hiermee sprake van 'just in time' informatie om daarmee de student op correcte wijze te kunnen inschrijven. Zowel de instelling als de (aanstaande) student beschikken op deze wijze bij de inschrijving over geborgde helderheid over de aanspraak op leerrechten, waardoor alleen dan recht op inschrijving tegen wettelijk tarief mogelijk is. Aldus ontstaat nimmer een situatie waarbij een student zich kan inschrijven, zonder dat duidelijk is of hij wel/geen leerrechten heeft. Bij de criteria om een afgewogen go-now/go-later besluit te kunnen nemen zal worden meegenomen in hoeverre de Informatie Beheer Groep, CFI en de instellingen de van hen verwachte activiteiten redelijkerwijs voor de invoering van leerrechten (kunnen) realiseren. Deze criteria zullen in het Bestuurlijk Overleg met de VSNU en HBO-raad worden besproken. Indien een go-now besluit wordt genomen, zal dit ook besproken worden in het Bestuurlijk Overleg met de VSNU en HBO-raad en wordt de Tweede Kamer geïnformeerd. Ik verwacht dat het go-now/go-later besluit uiterlijk in november 2006 wordt genomen, waarmee de invoering van de leerrechten per 1 september 2007 verzekerd is.

2 Vervolgstappen: acties en tijdpad

De komende periode zijn diverse vervolgstappen voorzien, gericht op invoering van leerrechten in het hoger onderwijs per 1 september 2007.

Elk van de betrokkenen heeft daarbij een verantwoordelijkheid. Naast de Tweede Kamer is ook de Eerste Kamer betrokken. Bij de uitwerking van de voorgenomen wet- en regelgeving wordt verder het nodige verwacht van de instellingen en uitvoeringsorganisaties. In dit perspectief zijn in de bijlage de belangrijkste vervolgstappen in schema gebracht, met de door u gevraagde duidelijke tijdpaden.

a. *Tweede en Eerste Kamer*

Voor de Staten-Generaal is het volgende relevant in verband met de invoering van leerrechten.

- o Het wetsvoorstel Financiering in het hoger onderwijs is in behandeling genomen door de Eerste Kamer.
- o In oktober 2006 zal aan de Tweede Kamer het voorstel tot wijziging van de WHW in verband met de aangehaalde motie Tichelaar en Bakker worden voorgelegd, te weten het wetsvoorstel Rechtspositie studenten en raden van toezicht (het ook als spoedwet aangehaalde wetsvoorstel).
- o In de week van 9 oktober 2006 zal aan de Tweede Kamer het ontwerp-Bekostigingsbesluit WHW 2008 worden voorgelegd. In dit besluit is rekening gehouden met de behandeling van het wetsvoorstel in de Tweede Kamer. De uitvoeringsorganisaties hebben een uitvoeringstoets bij het besluit uitgebracht en aangegeven dat dit besluit en in het verlengde daarvan ook het wetsvoorstel uitvoerbaar is. De VSNU en HBO-raad hebben een (negatief) bestuurlijk oordeel gegeven.
- o In november 2006 zal ik het go-now/go-later besluit over de invoering van de leerrechten aan de Tweede Kamer ter kennis brengen, in het geval van een go-now beslissing voorzien van een onafhankelijke externe toets.

b. Universiteiten en hogescholen

Van de universiteiten en hogescholen worden uiteenlopende activiteiten verwacht in de komende maanden. De aard en omvang van deze activiteiten is mede afhankelijk van het huidige (administratieve) functioneren van elk van deze instellingen en de regelingen die bij de betreffende universiteit of hogeschool van toepassing zijn. Het gaat dan om:

- o Het vaststellen van het gemaximeerde collegegeld en instellingscollegegeld en de regels voor het profileringsfonds, gehoord de medezeggenschaps- of universiteitsraad;
- o De interne communicatie over de gevolgen van invoering van leerrechten;
- o De aanpassing van de administratieve organisatie;
- o De aanpassing van hard- en software vanwege wijziging van inschrijvings- en collegegeldbepalingen en de daarmee samenhangende gegevensuitwisseling met de Informatie Beheer Groep.

c. Uitvoeringsorganisaties

Van de Informatie Beheer Groep en CFI worden tot slot activiteiten verwacht. Het gaat bij de Informatie Beheer Groep dan met name om:

- Het blijven verstrekken van (uitgebreide) informatie over de systematiek van leerrechten en het collegegeldkrediet aan instellingen en aan studenten, onder meer in de vorm van een algemene beslisboom op de website van de Informatie Beheer Groep waarin men kan zien in welke situaties er sprake is van toekenning van leerrechten (per oktober 2006).
- Het ontwikkelen van de voorziening via www.MijnIB-Groep.nl voor de individuele student om online inzage te geven in de stand en het saldo van zijn leerrechten (uiterlijk 1 september 2007)
- Een voorziening voor de instellingen om online inzage te geven in de stand en het saldo van zijn leerrecht (te realiseren per uiterlijk 1 september 2007).
- Het voorbereiden van de brieven (vanaf februari 2007) en beschikkingen (vanaf september 2007) over de omvang van het aantal leerrechten per student.
- Het aanpassen van de gegevensuitwisseling tussen de instellingen en de Informatie Beheer Groep over de leer- en uitlooprechten per student als toevoeging aan de al bestaande gegevensuitwisseling inzake studentgegevens op basis van het vastgestelde Programma van Eisen (vanaf heden tot september 2007).

Bij CFI gaat het om:

- De aanpassing van de informatiesystemen om conform het Bekostigingsbesluit WHW 2008 de rijksbijdrage te kunnen berekenen (uiterlijk per september 2007). Dat vindt plaats in aanvulling op de huidige informatiesystemen waarmee de feitelijke rijksbijdrage voor het jaar 2008 wordt berekend (dubbeldraaien in verband met de budgettaire-neutrale invoering).
- Het tot stand brengen van een instellingsportal met informatie op het gebied van instellingsbesteding en een daarmee samenhangende geïntegreerde rijksbijdragebrief voor het hoger onderwijs (per september 2007).

- Het aanpassen van het controleprotocol vanwege de wijziging in de bekostigingssystematiek (uiterlijk 15 december 2006). In dit verband wordt ook een protocol ontwikkeld vanwege de beoogde TPM-verklaring over de Informatie Beheer Groep en CFI opdat voor alle betrokkenen helderheid bestaat over de adequate uitvoering van wet- en regelgeving door deze uitvoeringsorganisaties (uiterlijk 15 december 2006).

De staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

(Bruno Bruins)